

MAURİZIO CATTELAN'IN "KOMEDYEN" ADLI ENSTELASYONUNUN GÖSTERGEBİLİM ÇÖZÜMLEMESİ

Semiotic Analysis Of Maurizio Cattelan's "Comedian" Installation

Doç.Dr. Rasim SOYLU

Sakarya Üniversitesi, Sanat,Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sakarya/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7136-1928>

ÖZET

Sanat dünyasında son zamanların en çok konuşulan çalışması şüphesiz Cattelan'ın Komedi adını verdiği duvara bantlanmış muz çalışması olmuştur. Cattelan yaptığı heykeller ve enstelasyonlar ile zaten gündemde kalmayı başaran bir sanatçıdır. Ancak sanatın ve sanatçının tanıtılmasında ve pazarlanmasında spükülatif hareketler de söz konusudur. Hatta Muz'un sergilendiği galeride Datuna adlı performans sanatçısı tarafından yenilmesi ve çalışmanın 120 bin dolara satılması da ortada bir sanat komplosu olma olasılığını arttırmaktadır.

Göstergebilim, 20. Yüzyılda gelişen ve kendisinden başka bir şeye gönderme yapan göstergeleri inceleyen bir bilim dalıdır. Göstergeler doğal belirtiler, bilinçli üretilen belirtkeler ve sembollerden oluşur. Göstergebilim bu göstergeleri anlamlandırır ve çözümler.

Ancak bu çalışmanın konusu Cattelan'ın Komedi adlı enstelasyonunun göstergebilim sanat eseri çözümleme yöntemleriyle incelenmesidir. Amaç olarak duvara bantlanmış muzun anlatmak istediği düz anlam, yan anlam ve derin anlamların ortaya çıkarılması ve yorumlanması düşünülmektedir. Yöntem olarak ta göstergebilim anlam çözümleme şeması, karşıt anlamlar şeması, eyleyenler şeması ve göstergebilimsel dörtgen şeması üzerinde uygulama yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cattelan, Komedi, Muz, Enstelasyon, Kavramsal Sanat

ABSTRACT

Undoubtedly, the most talked about work in the art world was undoubtedly the banana work taped to the wall called Cattelan's Comedy. Cattelan is an artist who has managed to stay on the agenda with his sculptures and installations. However, there are also spulative movements in the promotion and marketing of art and artist. In fact, the fact that Muz is exhibited by the performance artist named Datuna in the gallery and the sale of the work for 120 thousand dollars increases the possibility of being an art conspiracy.

Semiotics is a discipline that studies the indicators that developed in the 20th century and referred to something else. Indicators consist of natural symptoms, consciously produced signs and symbols. Semiotics makes sense and analyzes these indicators.

However, the subject of this study is to analyze Cattelan's Comedy installation using semiotics analysis. The aim is to reveal and interpret the plain meaning, side meaning and deep meanings that the banana taped on the wall wants to tell. As a method, application will be made on semiotics semantics analysis scheme, opposite meanings scheme, actors' scheme and semiotic rectangle scheme.

Key words: Cattelan, Comedy, Banana, Installation, Conceptual Art

1.GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Miami şehrinde düzenlenen Art Basel Sanat Festivali kapsamında sergilenen ve sadece "duvara bantlanmış bir muzdan" oluşan ve "Komedi" adını alan bir çalışma 120 bin dolar gibi bir rakama satılarak bir anda dünya gündemine oturur.

İtalyan sanatçı Maurizio Cattelan tarafından yapılan ve post-modern bir sanat eseri olarak yorumlanan bantlı muz, Miami'deki bir süpermarketten alınan bir adet muz ve 15 santim uzunluğunda bir koli bandından ibarettir. Söz konusu eserinn fonu sadece beyaz bir duvardır.

Perrotin Uluslararası Sanat Galerisi yetkilileri eserin festivalin daha ilk gününde alıcı bulduğunu açıklar. Galeriyeye katılan birçok kişi söz konusu esere yoğun ilgi gösterip fotoğraf çekerken, bazı sosyal medya kullanıcıları viral olan yanı kısa sürede yayılan eseri "entellüktüel bir facia" olarak niteler. Ancak pek çok kimse de dünyanın "en pahalı muzunu" olarak yorumlar.

Sanat eserini satın alan müşteriye eserle birlikte orijinallik sertifikası da verilir. Hatta eserin yeni sahipleri, çürüme halinde, gerekli gördükleri takdirde, muzı değiştirebilme hakkını da elde ederler. Duvara bantlanmış muz eseri sergide sanatseverlerle buluşurken, aynı sergide eserlerini sergileyen David Datuna adlı başka bir sanatçı, esere yaklaşıp duvara bantlı muzı yerinden çıkartarak yer.

Buraya kadar olayın medyada yapılan sanat haberlerini özetledik. Gelelim hakikate. Gerçekte bir sanatçı daha önce dünyada hiç örneği olmayan bir meyvenin ilk örneğini yapmış olsaydı acaba değeri ne olurdu? Bu çalışmada Maurizio Cattelan'ın Komedi adını verdiği duvara yapıştırılmış muz enstelasyonunu göstergebilim sanat eseri çözümleme yöntemi ile inceleyecek, düz anlam, yan anlam ve derin anlamlarını araştırıp, göstergebilimsel dörtgen şeması, eyleyenler şeması ve karşıt anlamlar şeması üzerinden çözümlemeye çalışacağız.

2.GÖSTERGEBİLİM SANAT ESERİ ÇÖZÜMLEME

20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve gelişmeye başlayan göstergebilim, göstergeleri inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanır. Temelleri Fransız bilim adamı Saussure ve Amerikalı bilim adamı Peirce tarafından atılan göstergebilim günümüzde pek çok alanda olduğu gibi sanat alanında da sanat eseri inceleme ve çözümleme yöntemi olarak kullanılmaya başlar (Guiard,1994, s.18).

Gösterge tam olarak kendisinden başka bir şeyi ifade eden şeydir (Coquet,2003, s.133). Örneğin iki parmağıyla V harfi gibi bir işaret yapan birisi görünüşte düz anlam olarak “iki” sayısını göstermektedir. Ancak göstergebilim bu işaretin toplumsal bir ortak kabul ile (İngilizce victory-zafer kelimesinin ilk harfi) zafer işareti olduğunu yan anlam olarak çıkarır ve derin anlam olarak ideolojik bir eyleme gönderme yaptığını varsayar.

Göstergeler belirti, ikon ve sembol olarak üçe ayrılır. Örneğin insanın ateşinin yüksek olması hasta olduğunun belirtisidir. Sanat eserlerinde yer alan figürler ikon olarak kabul edilir. Kimlik kartında yer alan vesikalık fotoğraf da ikondur ve sahibini gösteren bir göstergedir. Sembol ise daha çok toplumsal ortak kodlar ile belirlenmiş işaret ve simgelerden oluşur. Trafiki düzenleyen işaretler ve barışın simgesi beyaz güvercin gibi (Akerson,2006, s.109).

Bir sanat eserinin üzerinde yer alan renk, biçim, figür ve semboller birer gösterge olarak ele alınıp çözümlenebilir (Sladek, 2014, s.172). Örneğin Van Gogh'un “Kargalar” tablosunda sarı renk melankoli göstergesi olarak kabul edildiği gibi, kargalar ölümün simgesi ve resimdeki fırça izleri Van Gogh'un depresyonda bulunan ruh halinin dışavurumunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

Nesne ve imge arasında ilişki kuran sanatçı, görsel bir dünya yansıtırken, bireysel farklılıklar yaratır ve yeni bir anlam sunar. Ready-Made malzemeler, her bir sanatçıda yeni bir anlam yüklenerek izleyici karşısına çıkar. Enstelasyon, Video art, iki boyutlu veya üç boyutlu bir çalışma olarak yorumlanan eserler bizim sanat yapıtını algılama biçimimizi de değiştirir (Çevik, Bingöl, 2019, 81)

Göstergebilim sanat eseri çözümleme yöntemi bir sanat eserindeki göstergeleri belirler ve tanımlar. Tespit edilen göstergelerin düz anlamları, yan anlamları ve derin anlamları çıkartılarak incelenir. Bu göstergeler, Barthes ve Grimias'ın geliştirdikleri göstergebilimsel dörtgen şeması, eyleyenler şeması ve karşıt anlamlar şeması ile ayrıca çözümlenir (Soylu, 2018,43-45).

Eyleyenler şemasında, Greimas, bir metin içerisinde anlatıları bilmek, istemek, yapabilmek ve zorunda olmak şartlarına göre altı eyleyene ayırır. Bunlar gönderen, gönderilen, özne, nesne, yardım eden, karşı çıkan gibi aktörlerdir (Rifat,2013,86).

Greimas, eyleyenler kuramından yola çıkıp yeni bir göstergebilimsel çözümleme şeması oluşturur. Daha sonra göstergebilimsel dörtgen olarak adlandırılan bu şema, eyleyenler kuramındaki gönderen, nesne, gönderilen, yardım eden, özne ve karşı çıkan kavramlarının ilişkilerini gösterir. Göstergebilimsel dörtgen, tüm kavramsal karşıtlıkları içeren ilişkilerin sunumudur (Rifat,2009,73-74).

Bir sanat eserinde çözümleme sürecinde görünmeyen, ancak mantıksal düşünce ile ve çıkarım yoluyla anlamın oluşumunu sağlayan temel karşıtlıklar, karşıt anlamlar şemasında gösterilebilir (Batu,2011,134).

3.MAURIZIO CATTELAN

Günümüz çağdaş sanatında en son ortaya koyduğu sansasyonel çalışmaları ile adını duyuran bir sanatçıdır. Yaptığı işler parodi, komik, şakacı, kışkırtıcı, saçma sapan, ironik, yıkıcı ve tartışma yaratan çalışmalar olarak tanımlanır. (Wilson, 2015, s. 88).

Cattelan 1960 yılında İtalya'nın Padova kentinde dünyaya gelmiştir. Başlangıçta geçimini sağlamak amacıyla aşçılık, hastabakıcılık, postacılık, temizlikçilik ve hatta cenaze levazımatçılığı gibi işlerde çalışır. Çalışmadan yaşamak amacıyla sanata yöneldiğini söyler. Aslında Cattelan, kendi kendini yetiştirmiş bir sanatçı olarak görülür. Kariyerine mobilya tasarlama işi ile başlar ancak 1990'ların başında heykel ve kavramsal sanata yönelir. Hızlı bir şekilde espri anlayışı, sanat ve gerçeklik arasındaki ayrımı bulanıklaştırmak için tutku ile çalışır. Kendisini "tembel" bir sanatçı olarak niteler. The Guardian gazetesine "Hiçbir şey yapmıyorum" demeci verir. Bazı eylemleri bu iddiayı destekler. Örneğin 1993 yılında Venedik Bienali'nde kendisine ayrılan sergi alanını bir parfüm şirketine devrederek bir açıklama yaptı (tabii bundan da kar elde eder). İtalya'nın Torino kentindeki bir sergide, çarşafı birbirine düğümler ve binadan çıktığı izlenimini vererek bir pencereden dışarı asar (<https://www.britannica.com/biography/Maurizio-Cattelan> 20.06.2020).

1999 tarihli "La Nona Ora" (9.Saat) adlı skandal yaratan heykelinde Papa II. Jean Paul'u üzerine meteor düşmüş olarak tasvir ettiği çalışmayı sergiler. Bu çalışmasıyla yozlaşan din adamlığı ve kilise kavramlarını sorgular.

Fotoğraf 1. Cattelan, 1999, "La Nona Ora" (9.Saat) (<https://www.christies.com/privatesales/2018/sacred-noise> 20.06.2020).)

Aynı yıl, bir Londra galerisinde, Washington, D.C.'de bulunan ve Vietnam milli takımının kaybettiği her futbol (futbol) maçının skorunu kazdığı, Vietnam Gazileri Anıtı'nın minyatür bir kopyasını sergiler. Bu çalışma ile savaş ve futbol fanatikliği arasında bağ kurar.

Fotoğraf 2. Cattelan, İsimsiz, 1999, (<https://news.artnet.com/exhibitions/maurizio-cattelan-england-soccer-failure-275731>, 27.06.2020).

11 Eylül 2001'deki Dünya Ticaret Merkezi, Frankie ve Jamie'ye (2002) yapılan saldırıları anma amacıyla, New York polis memurlarının baş aşağı duran iki balmumu figürünü yaparak New York Marian Goodman Galerisi'nde sergiler.

Fotoğraf 3. Maurizio Cattelan, Frank & Jamie, 2002, Marian Goodman Gallery, (<https://www.phillips.com/detail/maurizio-cattelan/NY010510/112> 27.06.2020).

Fineberg, Cattelan'ın enstelasyonlarının izleyicinin estetik uzaklık algısını sarsmak gibi bir amacı olduğunu iddia eder. Örneğin 1997 yılında Novecento adını verdiği enstelasyonunda bir galerinin tavanına astığı içi doldurulmuş gerçek bir at ile afallatma yetisini sonuna kadar sömürmüştür. (Fineberg,2014,470).

Fotoğraf 4. Maurizio Cattelan, Novecento,1997. Museo d'Arte Contemporanea, (<https://publicdelivery.org/maurizio-cattelan-horses/>, 27.06.2020).

1999 yılında Venedik Bienali için yaptığı bir başka enstelasyonda ise avuç avuca duran iki insan elinin yere dikilmiş gibi görüldüğü toprakla dolu bir odada bazen hareket eden eller ile izleyicide toprağın altına gömülmüş bir insanın varlığını hissettirir ve iç gıcıklayıcı minimal bir görsel şov sunar.

Bu fotoğraf Maurizio Cattelan, 1999 Venedik Bienali için oluşturduğu enstelasyonu belgeler. Cattelan, nefisini terbiye için bir höyükte gömülü ve elleri dışarıda kalmış “fakir” olarak tanımladığı kutsal bir insanın duasını sembolize eder. “Anne”adıyla sergilenen bu enstelasyon, “kaderimizden, köklerimizden,

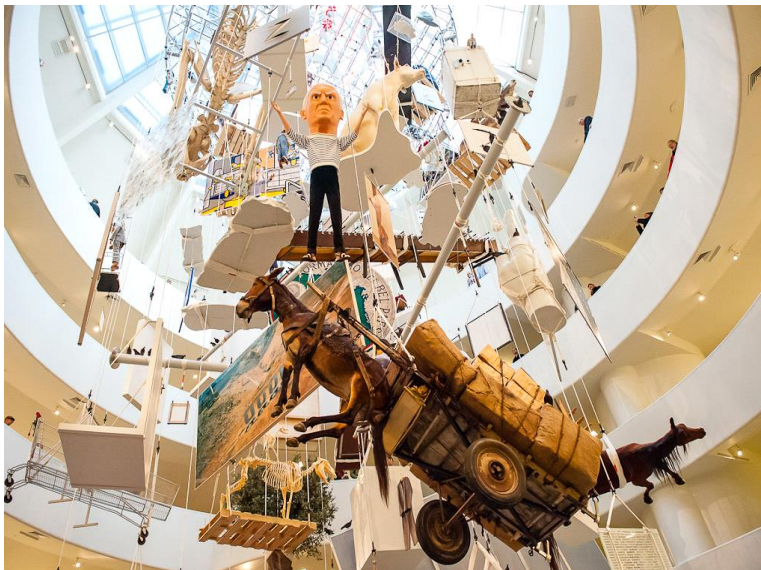
saplantılarımızdan ve kâbuslarımızdan kaçma kapasitesine sahip olduğumuzu ima eden bir umut görüntüsüdür. Bireyler ve sanatçılar olarak, koşullar ne olursa olsun, büyüyen bitkiler gibi topraktan çiçek açma yeteneğine sahibiz, çünkü doğası ve bunu yapma yükümlülüğü... Fakir gibi, o da [Cattelan] olasılığı araştırıyor yeraltında hayatta kalma ve açık havada yeniden ortaya çıkacak enerjiyi bulma. ” (Bonami, Spector, Vanderlinden, Gioni, 2000, 87).

Fotoğraf 5. Cattelan, Anne, 1999, (http://www.artnet.com/artists/maurizio-cattelan/mother-Ff-EsoHCbBduj_7jw0cN1w2, 27.06.2020).

2011 yılında Solomon R. Guggenheim Müzesinde açtığı “Hepsi” adlı retrospektif sergisinde Cattelan’ın hayatı boyunca ürettiği tüm eserleri bir araya toplanıp sergilenir. Yaklaşık 123 adet sıra dışı çalışma müzenin tavanından aşağıya bir avize gibi asılır.

Çalışmalarıyla, burjuva yaşamına, baskıcı otorite sistemlerine ve suni saygı kavramlarına eleştirel bir yaklaşım gösterir. Cattelan’ın eserleri siyaset dünyasından dine, sanat alanının dijitalleşmesinden suni değer yargılarına kadar tüm faydacı ve çıkarıcı görüşlere gönderme yapar. Sanatçının bu sergide çalışmalarını tavana asması hayatın faniliğine ve ölümün kaçınılmazlığına da gönderme yapar (Wilson, 2015, s. 88).

Fotoğraf 6. Maurizio Cattelan, “Hepsi”, Guggenheim Museum, New York, 2011, (<https://www.flickr.com/photos/eveningsong/6754060011>, 27.06.2020).

Cattelan, İtalya Milan’da Galleria Massimo de Carlo’nun sahibi olan galericisini aynı muzu yapıştırdığı gibi duvara yapıştırmış ve buna “Ne Muhteşem Gün” adını vermiştir. Bu enstelasyonu ile şekilde galerici, küratör ve menajerlerin sanatçı ve sanat severler üzerindeki baskısını gözler önüne sermiştir. Ancak, bu şekilde galericinin “Çarmıha Gerilmiş İsa” gibi duvara bantlanması, sanat dünyasındaki çarpıklıkların içerisinde en masumu o olduğu izlenimini de vermektedir (Ak, 2017, 734).

Fotoğraf 7. Cattelan, Muhteşem Bir Gün, 2009. (<http://pictify.saatchigallery.com/382391/a-perfect-day-by-maurizio-cattelan-2009> 25.06.2020)

Maurizio Cattelan’ın İntihar Eden Sincap isimli 1996 bu enstalasyon çalışması mutfak masası üzerine ölü bir şekilde yığılmış bir sincabı gösterir bize. Rahatsız edici bir duygusal etkiye sahiptir. Öncelikle ölü bir hayvanı görmek üzücüdür, devamında onun bu iş için öldürülmüş olduğunu düşünmek de. Yemek için öldürülen hayvanlar “sanat” için neden öldürülmesin... Sanatçının tahnit edilmiş atlarla gerçekleştirdiği işleri de vardır (Özen, 2019, s. 274).

Resim 18: Maurizio Cattelan, İntihar Eden Sincap isimli çalışması, 1996, (<https://www.flickr.com/photos/eveningsong/6753987161>, 25.06.2020).

Cattelan’ın yazı ve harfler kullandığı kavramsal çalışmaları da vardır. ‘Cattelan’ adını verdiği enstelasyonda bir duvar köşesine neon ışıkla kendi adını içerisinde üç (t) olacak şekilde yazmıştır. Bu Avrupa resminde sağında ve solunda iki hırsızla çarmıha gerilen Hz.İsa kompozisyonlarına işaret eder.

Bununla kendisini İsa ile özdeşleştirmiş, yargısız infazlara ve kurban edilmeye gönderme yaparak kendisine yönelik eleştirilere gönderme yapmıştır (Eyigör, Fındık,2016,33).

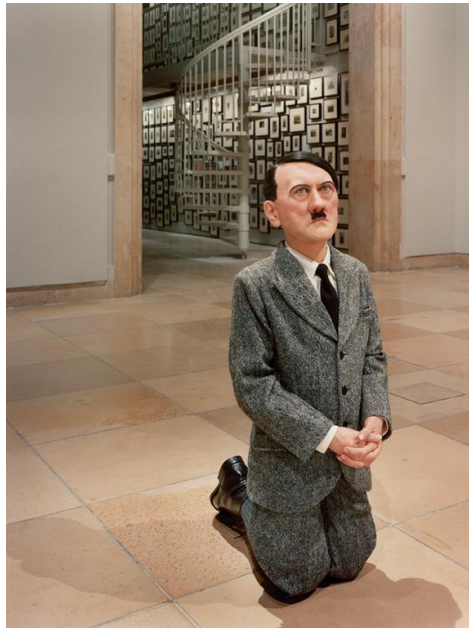

Fotoğraf 8. Maurizio Cattelan, "Cattelan", 1995 (Eyigör, Fındık,2016,33).

Fotoğraf 9. Cattelan, Amerika, 2016, ([https://en.wikipedia.org/wiki/America_\(Cattelan\)](https://en.wikipedia.org/wiki/America_(Cattelan)) 27.06.2020).

La Nona Hora'da (Papa ve meteor) ironik bir tutum takınır. Bir başka düzenlemesinde Massimo de Carlo sanat galerisinin kapısını tuğlayla örer ve madde ve biçimin ötesinde mana ve metafizik kaynaklara işaret eder. Sıradan insanlara imkânsız gibi görünen her şey Catellan için imkân dairesindedir. O devreye girdiğinde bir sincap intihar edebilir, Hitler diz çöküp tövbe edebilir ya da bir at duvara saplanabilir (Şarkdemir,2019,25-126).

Fotoğraf 10. Cattelan, Him, 2001, (https://www.perrotin.com/artists/Maurizio_Cattelan/2/him/6510 27.06.2020).

3.1. Komedyen

Miami Art Basel sanat fuarında sıra dışı bir çalışma hem izleyiciler hem de medya tarafından büyük ilgi ile karşılaşılır. Bu Cattelan'ın duvara koli bantı ile bantladığı sıradan bir muzdur. Sanatçı yapay olarak üretilmiş bir muz da kullanabilirdi ancak sanatçı bu enstelasyon çalışması için gerçek bir muz kullanarak Ready-Made bir eser otaya koymayı tercih etmiştir.

Cattelan'ın “Komedi” adını verdiği bu çalışmanın üç ayrı versiyonunu üretir Eserin iki versiyonu 120 biner dolara alıcı bulurken, üçüncü kopyası için 150 bin dolar fiyat belirlendiği medyada yer alır (<https://www.bik.gov.tr/duvara-bantlanmis-muz-120-bin-dolara-satildi/> 25.06.2020).

Alıcılara eserle birlikte verilen orijinallik sertifikasında eser sahiplerinin, çürüme halinde gerekli gördükleri takdirde, muzı değiştirebilme hakkı da verilmiştir.

Cattelan'ın uzun zamandır bir muz heykeli fikri üzerinde çalıştığını ifade eden, Fransız sanat galerici Emmanuel Perrotin, şöyle bir açıklama yapar.

“Önce çam sakızı reçinesiyle yapmaya çalıştım, sonra bronz yapmayı denedi ama ikisi de istediği sonucu vermedi. Sonunda gerçek bir muz kullanmanın en iyi çözüm olacağına karar verdi. Başta şaka gibi görünüyor ama sonra bir adım geriye çekilip bir daha baktığınızda bambaşka bir anlam kazanıyor” (<https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/keyif/duvara-bantlanmis-muz-120-bin-dolara-satildi-41390261> 25.06.2020).

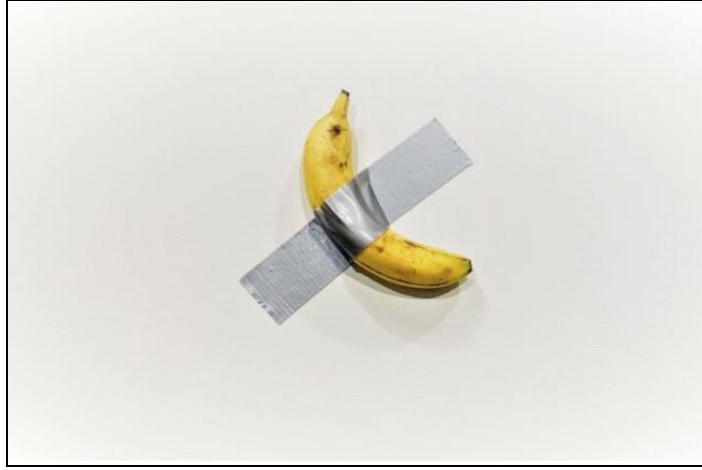
Niçin muz sorusu aklınıza gelebilir. Muz Avrupa ve Amerika’da marketlerde en bol bulunan ve en ucuz olan meyvedir. Muz kabuğuna basıp kaymak bilhassa karikatür ve sinemada bir komedi sembolüdür. Cinsellik ima eden karikatürize bir erkeklik simgesidir.

New York Magazin'in sanat eleştirmeni Jerry Saltz açıkladı: “Şiddetli bir kargaşa kapıya dayanmış durumda. Sanata bir şey olmaz; bize de öyle. Ama mizahi sanat, büyükannenin-aklını-alma-sanatı, sanatın sanatının sanatı: Bunların hepsi on yıl veya daha uzun süredir ölü durumda. Göç başladı; sanat aldı başını gidiyor”

(<https://www.indyturk.com/node/104946/d%C3%BCnyadan-sesler/sanat-d%C3%BCnyas%C4%B1n%C4%B1n-muhte%C5%9Fem-muz-an%C4%B1-hi%C3%A7bir-%C5%9Feyide%C4%9Fi%C5%9Firmeyecek> 25.06.2020).

Eleştirmen Mark Hudson 13 Aralık 2019 günü Independent gazetesinde Cattelan'ın Muz'unu değerlendirirken bunun bir sanat komplosu olduğunu iddia eder. Ona göre, Jean Baudrillard'ın ortaya attığı sanat komplosu tam da burada gerçekleşmiştir. Sanatçı, galerici, Datuna ve eseri satın alan müşterilerin hepsi bu komploya dâhildir.

“Mevzuya dâhil olan herkes içeridendir (bahse girerim, ne Errazuriz, ne Saltz, hatta ne de Datuna, biletleri için para ödemiştir) ve herkes kazançlı çıkmıştır. Datuna çağdaş sanatın varoluşuna saldırır gibi görünürken, bir yandan Cattelan'ın eserine para yağdıran über-zengin koleksiyonerlerin yatırımlarının değerine değer katmış ve kendi şöhretini de katlamıştır. Üstelik dikkat ederseniz, bir diğer müdahaleci performans sanatçısı talihsiz Webber yalnızca duvara spreyle boyayla yazı yazdığı (onu da yanlış yazdı) için tutuklanırken -ki muhtemelen giriş biletinin parasını da ödemişti- Datuna'nun 120 bin dolarlık sanat eserini tahrip etmekten yargılanmadığını fark edeceksiniz” (<https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/features/banana-duct-tape-artwork-maurizio-cattelan-artist-banksy-shredded-painting-a9244311.html> 25.06.2020).

Fotoğraf 11. Cattelan, Komedyen, 2020 (<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/120-bin-dolara-satilan-duvara-bantlanmis-muz-artik-polis-korumasinda/1667303>, 25.06.2020).

Performans sanatçısı David Datuna, Cattelan'ın "Komedyen" adını verdiği, Miami'deki uluslararası sanat galerisi ArtBasel'da sergilenen duvara bantlanmış muzı yerinden çıkararak yer. Datuna sosyal medya paylaşımında, "Bu da benim sanat gösterim. Maurizio Cattelan'ın sanat çalışmalarını seviyorum ve bu kurguyu gerçekten beğendim. Çok lezzetli" ifadelerini kullanır. Çalışanlardan biri Datuna'ya kızsda da yeni bir muz duvara bantlanır ve eseri koruması için özel güvenlik görevlendirilir. Galeri direktörü, Datuna'nın eseri bozmadığını, muzun bir fikir olduğunu belirtir (<https://www.trthaber.com/haber/dunya/duvardaki-muzu-yedi-sanat-fuarindan-kovuldu-445309.html> 25.06.2020).

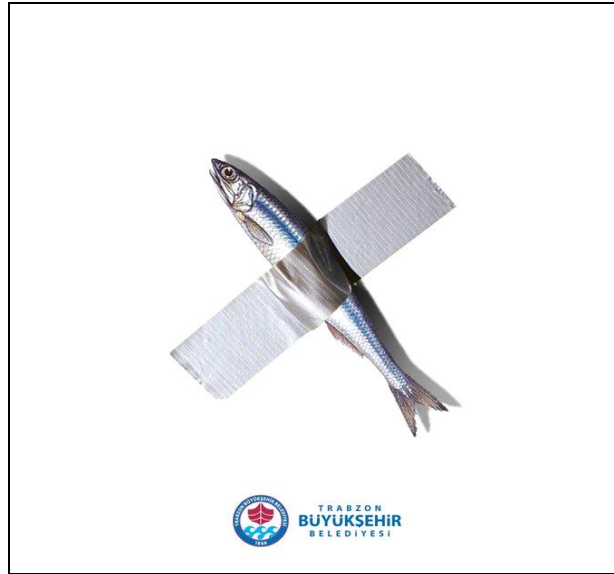
Sanatçı Datuna yaptığı eylemin aslında bir performans sanatı olduğunu ileri sürer ve buna "Aç Sanatçı" adını verdiğini söyler. Bantlı muz eserini yapan sanatçı Maurizio Cattelan'ın eserlerini sevdiğini ve yediği eseri ise çok lezzetli bulduğunu açıklar. Galeri görevlileri Datuna'ya çok kızsda da onun yerine duvara yeni bir muz bantlanarak soruna çözüm bulunur. Kısa sürede bütün dünyada çeşitli yerel ürünler ve meyveler duvara bantlanarak viral reklam hareketleri yaşanır (<https://www.haberturk.com/120-bin-dolarlik-muzu-yedi-sosyal-medya-yikildi-2548072/17> 25.06.2020).

Bütün yaşananlar sanatın sonunun geldiği tezini güçlendirirken aslında ortaya koyulan şey, 1915 yılında bir pisuarı yani tuvalet taşıını imzalayarak sanat eseri diye bir sergiye koyan Duchamp'ın dada akımı ile başlattığı aykırı yaklaşımın günümüze bir yansımasından ibarettir. Kavramsal sanat olarak ta adlandırılan bu yaklaşım antik çağdan beri kabul edilen estetik ve güzellik anlayışını yıkmaya çalışırken yeni fikirlere ve tartışmalara da kapı açıyor. Acaba gerçekten de sanat öldü mü?

Art Basel Miami Beach'te üzerinde bantlı bir muz sergilenen beyaz duvar, pazar öğleden sonra vandal bir eyleme daha sahne olur. Performans sanatçısı Rod Webber, muzlardan birinin satıldıktan sonra boş kalan sergilendiği duvara sprey boyayla "Epstein kendini öldürmedi" yazdığı için tutuklanır. Görevliler kırmızı rujla yazılmış bir yazıyı beyaz bir kartonla örtmeye çalışmaktadır. Sanat eleştirmeni, Mark Hudson'a göre "sanat fuarlarında karşımıza çıkan, Maurizio Cattelan'ın duvara bantladığı meyveden oluşan 120 bin dolarlık eseri gibi provokatif hareketler, yalnızca satıcıların daha iyi pazarlık yapmasını sağlıyor. Sanat dünyası balonu gereğinden fazla şişirilmiş fiyatlarıyla nihayet patlayınca olay, çağdaş sanat tarihinde ezber bozan bir an olarak methedilmeye başladı bile"

(<https://www.indytrk.com/node/104946/d%C3%BCnyadan-sesler/sanat-d%C3%BCnyas%C4%B1n%C4%B1n-muhte%C5%9Fem-muz-an%C4%B1-hi%C3%A7bir-%C5%9Feyide%C4%9Fi%C5%9Ftirmeyecek> 25.06.2020).

Cattelan'ın Muz'u sosyal medyada tartışma konusu olurken kullanıcılar, duvarlara, hatta tişörtlerine yapıştırdıkları muzlarla fotoğraflarını paylaşp bunun bir sanat olup olmadığını tartışmaya başlar. Adeta bir salgına dönüşen muz yapıştırma tüm dünyada büyük bir eğlence ve trend halini alır. Hatta sadece muzla kalmayıp her şehir veya kasaba kendi meşhur yerel ürünlerini duvarlara yapıştırarak reklam yaparlar (<https://www.mynet.com/yeni-trend-muz-yapistirma-190101204591> 25.06.2020).

Fotoğraf 12. Trabzon Belediyesi tarafından hazırlanan afiş. (<https://kitle.net/120-bin-dolarlik-sanat-eseri-muz-sosyal-medyada-viral-oldu/> 25.06.2020).

3.2. “Komedyen” Adlı Enstelasyonun Göstergebilim Çözümlemesi

3.2.1. Eserdeki göstergeler

Organik Muz, Bant, Duvar, Duvara Bantlama

3.2.2. Göstergebilim Anlam Çözümleme Şeması

Tablo: 1. Göstergebilim Anlam Çözümleme Şeması (Soylu, 2018, 43-45).

Gösterge	Düz anlam	Yan anlam	Derin anlam
Muz	Meyve	Bereket, Nimet, Cinsellik	İdeoloji, Kültür, Psikanalizm
Bant	Yapıştırıcı	Sabitlemek, Dikkat Çekmek, Baskı Altına Almak	Kültür, ideoloji
Duvar	Mimari unsur	Teşhir, engel, perde	İdeoloji, Kültür
Bantla Duvara Yapıştırma	Sergileme	Teşhircilik, İfşa, Deşifre, probaganda, ilan	Kültür, İdeoloji

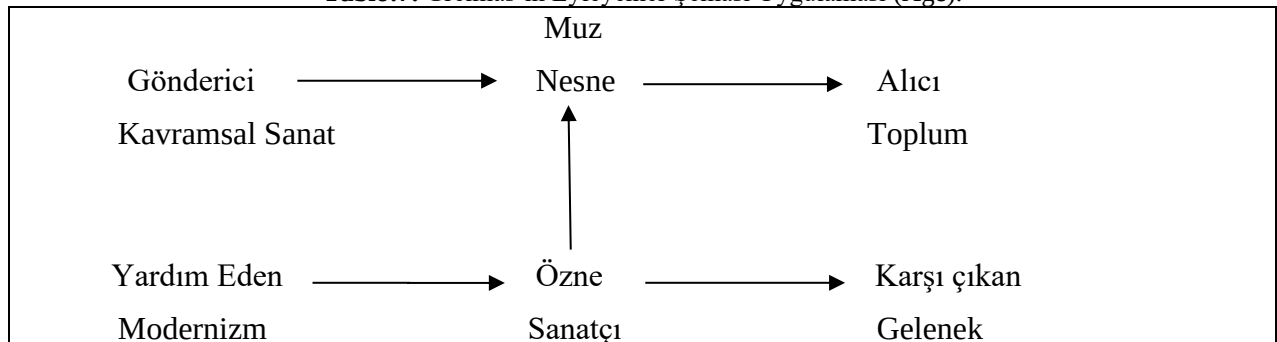
3.2.3. Karşıt Anlamlar Şeması

Tablo:2. Karşıt Anlamlar Şeması (Age).

Varlık	Yokluk
Zenginlik	Fakirlik
Olağan	Olağanüstü
Yaşam	Ölüm
Güzellik	Çirkinlik
Değerli	Değersiz
Sanat	Sanat Değil
Bilinç	Bilinçsizlik
Saygı	Saygısızlık
Madde	Mana

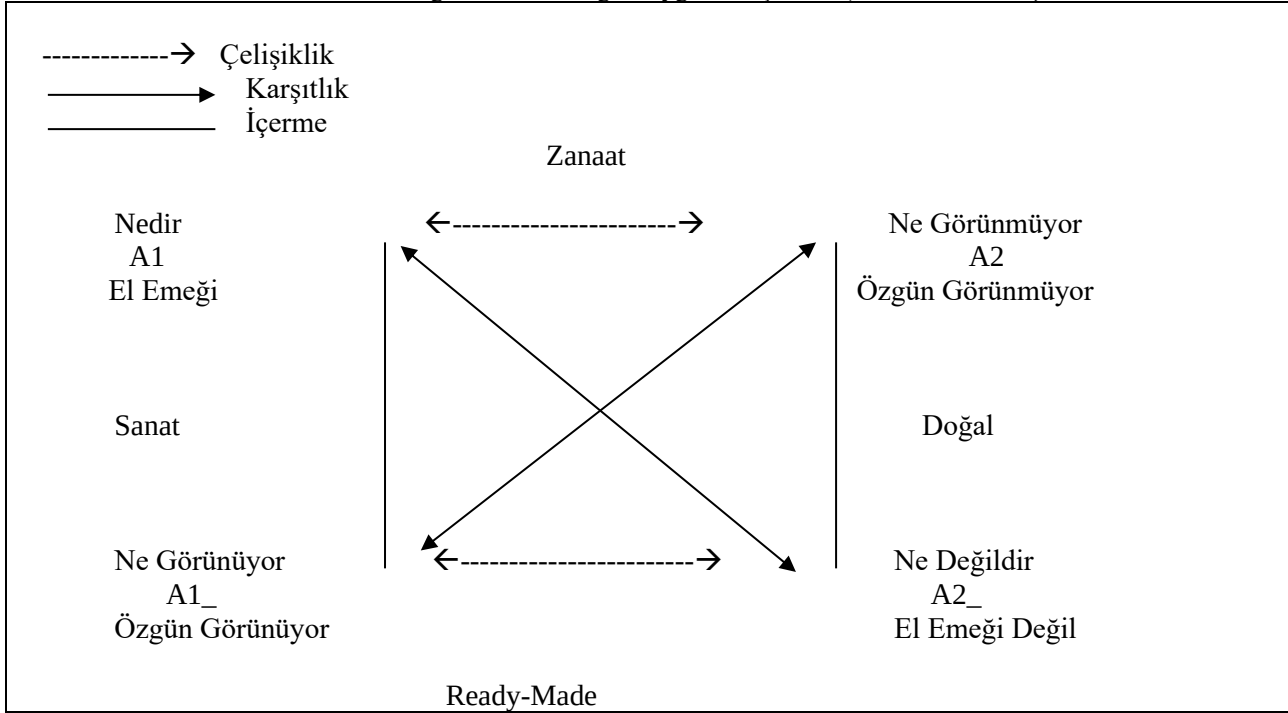
3.2.4. Eyleyenler Şeması

Tablo:7. Greimas’ın Eyleyenler Şeması Uygulaması (Age).

3.2.5. Göstergebilimsel Dörtgen Şeması

Tablo 4: Göstergebilimsel Dörtgen Uygulama Şeması (Kıran, 2013, 385).

Bu şema şöyle somutlaştırılabilir.

A1 <-----> A2

El emeği olan ancak özgün görünmeyen üretimler sanat tanımından çok zanaat ve endüstriyel üretim olarak tanımlanır.

A1_ <-----> A2_

Bu önermede ise özgün görünen ancak insanın el emeği ile ortaya çıkmayan hazır bir nesneden oluşan bir eser Ready-Made olarak tanımlanır. Duchamp'ın Pisuar'ı gibi aslında Cattelan'ın Muz'u da bir Ready-Made'tir.

A1_ ————— A1

Üçüncü önermede insanın el emeği ve ürünü olan biriciklik ve özgünlük taşıyan üretimleri sanat olarak tanımlanabilir.

A2_ ————— A2

Son önermede özgün görünmeyen ve insanın el emeği olmayan şeyler doğal oluşumlardır.

4. SONUÇ

Bu çalışmada son zamanların en sansasyonel işlerinden biri olan Cattelan'ın Komedyen adını verdiği enstelasyonu göstergebilim sanat eseri çözümleme yöntemi ile incelenmiştir. Göstergebilim, izleri, işaretleri ve sembolleri bir gösterge olarak inceler.

Bu çalışma kavramsal sanat olarak değerlendirilebileceği gibi Ready-Made olarak da tanımlanabilir. Cattelan yaptığı heykeller ve enstelasyonlar ile çağdaş sanat dünyasında ses getiren bir sanatçıdır. Çalışmaları ile insan ve çocuk hakları, çevrecilik, ırkçılık ve ayrımcılık gibi sosyal konulara da değinmekle birlikte sanat dünyasının maddeci ve çıkarıcı anlayışını da hiciv eder.

Cattelan'ın duvara bantladığı ve muz bir gösterge olarak ele alındığında, Avrupa ve Amerika gibi ülkelerde marketlerde en ucuz meyvelerden birisi olmasına gönderme yapar. Ancak muz cinsellik ve erkeklik gibi yan ve derin anlamlar da içerir. Daha önce başka bir enstelasyonda galeri sahibini duvara bantlayan Cattelan bu sefer muzdu bantlayarak önceki işlerine de gönderme yapar.

Galeride sergilenen Komedi adlı enstelasyonun üç versiyonu büyük rakamlarla satılır. Hatta bu arada galeride duvara bantlı olan muzı Datuna adındaki başka bir sanatçı yerinden çıkartıp yer. Ancak muzun yerine yenisi koyularak sorun çözülür. Eseri satın alanlar istedikleri zaman muzı yenisi ile değiştirebileceklerdir. Bütün bunlardan sanat dünyasında Jean Baudrillard'ın ortaya attığı sanat komplosu teorisinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Sanatın maddesi basit ancak ortaya çıkan eser kompleks ve çok anlamlıdır. Kavramsal sanat sanatın maddesinden çok içerisine ve anlamlarına dikkat çeker. Bu yüzden Ready-Made olarak adlandırılan hazır nesneler sanat eseri olarak yeniden yaratılırlar. Duchamp'ın Pisuar'ı gibi pek çok sıradan nesne çoktan beridir modern sanatlar müzelerinde yerlerini almıştır. Cattelan'ın Muz'u da buna aday olarak görülmektedir.

KAYNAKLAR

Ak, S. D. "Bıçım Karşısında Tutumlar". Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi 2017, Cilt 5, Sayı 11, Volume 5, Issue 11, 734

Akerson, F. (2006). Göstergebilime Giriş, İstanbul: Multilingual Yayınları.

Batu, Bengü. Sanat Eğitimi Alanında Yapıt İncelemelerinde Bir Yöntem Olarak Görsel Gösterge Çözümlemesi, Doktora Tezi, Ankara Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.

Bonami, F. Spector, F. Vanderlinden B. Gioni, M. Maurizio Cattelan, Londra, 2000, s.87, <https://www.phillips.com/detail/maurizio-cattelan/UK010106/72>).

Coquet, J. C. S. Kasar, Ö. (2003). Söylem, Göstergebilim ve Çeviri, İstanbul: Yıldız Teknik Ü. Yay. 2003

Çevik, N. Bingöl, M., Çağdaş Sanatta Malzemenin Değişen Rolü, 2nd International Congress On New Horizons In Education And Social Sciences (ICES-2019) Proceedings June 18-19, 2019 Istanbul.

Eyigör, Fındık, (2016). Bir Gösterge Olarak 'Köşe'ye Konumlandırılmış Sanat Yapıtları ve Cezalandırılma Olgusu, İstanbul Aydın Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Yıl 2 Sayı 4 – Aralık.

Guiard, P.(1994). Göstergebilim, Ankara: İmge Kitabevi.

(<https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/keyif/duvara-bantlanmis-muz-120-bin-dolara-satildi-41390261> (25.06.2020).

<http://pictify.saatchigallery.com/382391/a-perfect-day-by-maurizio-cattelan-2009>, (25.06.2020).

<http://pictify.saatchigallery.com/382391/a-perfect-day-by-maurizio-cattelan-2009> 25.06.2020)

http://www.artnet.com/artists/maurizio-cattelan/mother-Ff-EsoHCbBduj_7jw0cN1w2, 27.06.2020).

[https://en.wikipedia.org/wiki/America_\(Cattelan\)](https://en.wikipedia.org/wiki/America_(Cattelan)) 27.06.2020).

<https://kitle.net/120-bin-dolarlik-sanat-eseri-muz-sosyal-medyada-viral-oldu/> (25.06.2020).

<https://news.artnet.com/exhibitions/maurizio-cattelan-england-soccer-failure-275731>, 27.06.2020).

<https://publicdelivery.org/maurizio-cattelan-horses/>, 27.06.2020).

<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/120-bin-dolara-satilan-duvara-bantlanmis-muz-artik-polis-korumasinda/1667303>, 25.06.2020).

<https://www.bik.gov.tr/duvara-bantlanmis-muz-120-bin-dolara-satildi/> (25.06.2020).

<https://www.britannica.com/biography/Maurizio-Cattelan> (20.06.2020).

<https://www.christies.com/privatesales/2018/sacred-noise> 20.06.2020).

<https://www.flickr.com/photos/eveningsong/6753987161>, 25.06.2020).

<https://www.haberturk.com/120-bin-dolarlik-muzu-yedi-sosyal-medya-yikildi-2548072/17> (25.06.2020).

<https://www.indyturk.com/node/104946/d%C3%BCnyadan-sesler/sanat-d%C3%BCnyas%C4%B1n%C4%B1n-muhte%C5%9Fem-muz-an%C4%B1-hi%C3%A7bir-%C5%9Feyide%C4%9Fi%C5%9Ftirmeyecek> (25.06.2020).

<https://www.mynet.com/yeni-trend-muz-yapistirma-190101204591> (25.06.2020).

https://www.perrotin.com/artists/Maurizio_Cattelan/2/him/6510 27.06.2020).

<https://www.phillips.com/detail/maurizio-cattelan/NY010510/112> 27.06.2020).

<https://www.trthaber.com/haber/dunya/duvardaki-muzu-yedi-sanat-fuarindan-kovuldu-445309.html> (25.06.2020).

Hudson, M. <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/features/banana-duct-tape-artwork-maurizio-cattelan-artist-banksy-shredded-painting-a9244311.html> (25.06.2020).

Kıran, 2013, Z. Eziler, A. Dilbilime Giriş, Ankara: Seçkin Yayınları.

Özen, Bora. . “Yaşam Hakkına Saygı ve Etik Sorunu”. ulakbilge, 34 (2019Mart): s. 263-279.

Rifat, M. (2013). Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü, İstanbul: T.İş Bankası Yayınları.

Rifat, (2009). Göstergebilimin Abc’si, 3.Bs. İstanbul: Say Yayınları.

Sladek, O. (2014). Prag Ekolünün Yapısalcı Poetikası Ve Geçirdiği Dönüşüm, Çev: Bahar Dervişcemaloğlu, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Soylu, R. (2018). “Göstergebilim Sanateseri Çözümleme Şemaları”, Güzel Sanatlarda Örnek Araştırmalar El Kitabı, Editor: Pelin Karabaş, İstanbul: Nobel Yayıncılık.

Şarkdemir, H. (2019). Sanatta Kurucu Bir Güç Olarak Parodi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.

Wilson, M. (2015). “Çağdaş Sanat Nasıl Okunur”. Nisan. Çev: Firdevs Candil Erdoğan. Hayalperest Yayınevi, İstanbul.